

УДК 351.85;796;341.1

DOI [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2023-5\(71\)-16](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2023-5(71)-16)

Олександр ЧОКЛЯ

аспірант кафедри державознавства, права та європейської інтеграції Інституту публічної служби та управління Національного університету «Одеська політехніка», вул. Генуезька, 22, Одеса, Україна, 65000

ORCID: 0000-0002-0815-4915

Андрій ФАЛЬКОВСЬКИЙ

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри державознавства, права та європейської інтеграції Інституту публічної служби та управління Національного університету «Одеська політехніка», вул. Генуезька, 22, Одеса, Україна, 65000

ORCID: 0000-0002-2762-1021

Oleksandr CHOKLYA

Postgraduate Student at the Department of Political Science, Law and European Integration of Institute of Public Service and Management of Odesa Polytechnic National University, 22, Genuezka St, Odesa, Ukraine, 65000

ORCID: 0000-0002-0815-4915

Andrii FALKOVSKY

Candidate of Juridical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Political Science, Law and European Integration of Institute of Public Service and Management of Odesa Polytechnic National University, 22, Genuezka St, Odesa, Ukraine, 65000

ORCID: 0000-0002-2762-1021

ОСОБЛИВОСТІ МІЖНАРОДНОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

FEATURES OF INTERNATIONAL REGULATION IN THE SPHERE OF PHYSICAL CULTURE AND SPORTS

Стаття присвячена впливу фізичної активності на здоров'я населення і важливість її розвитку та регулюванню на міжнародному рівні. Автори наголошують на значенні фізичної культури як ключового чинника збереження здоров'я, аналізують проблеми України в контексті здоров'я та тривалості життя населення у порівнянні з іншими країнами. Стаття також розглядає історію та еволюцію міжнародного спортивного руху, включаючи важливість Олімпійських ігор та вплив міжнародного спорту на міжнародні відносини та політику. Акцент робиться на необхідності розвитку та регулювання фізичної культури та спорту на міжнародному рівні.

Стаття також розглядає особливості міжнародного законодавства в області спорту, аналізуючи різні міжнародні угоди та конвенції. Вона підкреслює важливість гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами для забезпечення ефективного розвитку спортивної індустрії. Автори пропонують рекомендації щодо поліпшення міжнародної співпраці та участі України в міжнародних спортивних організаціях. Висновки статті відзначають велике значення інтеграції України в глобальний спортивний контекст, з метою підвищення якості життя населення та просування здорового способу життя.

Також акцентується на стратегіях розвитку спорту на місцевому та національному рівнях, обговорюється роль уряду, громадських організацій та приватного сектору у популяризації фізичної активності. Автори наголошують на необхідності залучення інвестицій у спортивну інфраструктуру та освіту, а також на необхідності створення інклюзивних спортивних програм, які б враховували потреби всіх верств населення, створенні сприятливого інвестиційного клімату.

Підсумовуючи, стаття висвітлює комплексний підхід до розвитку фізичної культури та спорту як засобу покращення здоров'я і соціального благополуччя. Наголошується на значенні міжнародного співробітництва у сфері фізичної культури та спорту. Автори висловлюють переконання, що така співпраця на міжнародному рівні є ключовим елементом у розв'язанні глобальних проблем здоров'я та підвищенні якості життя населення. Автори закликають до активнішої участі України в міжнародних спортивних ініціативах та розвитку внутрішньої спортивної політики, яка відповідає б світовим стандартам. Висновки статті наголошують на потенціалі фізичної культури як засобу досягнення соціальної єдності та міжнародного порозуміння.

Ключові слова: фізична культура, спорт, міжнародне регулювання, спортивне законодавство, міжнародні спортивні організації, олімпійські ігри, здоров'я населення, глобальне спортивне співробітництво, публічне управління.

The article examines the impact of physical activity on the health of the population and the importance of its development and regulation at the international level. The authors emphasize the importance of physical culture as a key factor in maintaining health, analyze the problems of Ukraine in the context of health and life expectancy of the population in comparison with other countries. The article also examines the history and evolution of the international sports movement, including the importance of the Olympic Games and the impact of international sport on international relations and politics. Emphasis is placed on the need to develop and regulate physical culture and sports at the international level.

The article also examines the peculiarities of international legislation in the field of sports, analyzing various international agreements and conventions. She emphasizes the importance of harmonizing national legislation with international standards to ensure effective development of the sports industry. The authors offer recommendations for improving international cooperation and Ukraine's participation in international sports organizations. The conclusions of the article note the importance of Ukraine's integration into the global sports context, in order to improve the quality of life of the population and promote a healthy lifestyle.

It also focuses on sport development strategies at the local and national levels, discussing the role of government, community organizations and the private sector in promoting physical activity. The authors emphasize the importance of investments in sports infrastructure and education, as well as the need to create inclusive sports programs that would take into account the needs of all segments of the population. Summing up, the article highlights a comprehensive approach to the development of physical culture and sports as a means of improving health and social well-being.

In conclusion, the article emphasizes the importance of international cooperation in the field of physical culture and sports. The authors are convinced that such cooperation is a key element in solving global health problems and improving the quality of life of the population. They call for more active participation of Ukraine in international sports initiatives and the development of domestic sports policy that would meet world standards. The conclusions of the article emphasize the potential of physical culture as a means of achieving social unity and international understanding.

Key words: *physical culture, sport, international regulation, sports legislation, international sports organizations, Olympic Games, public health, global sports cooperation, public administration.*

Постановка проблеми у загальному вигляді полягає у вивченні впливу міжнародного регулювання фізичної культури та спорту, його важливості. Проблема обговорюється в контексті глобалізації, європейської інтеграції, необхідності гармонізації національного законодавства задля його доведення до міжнародних стандартів. Також аналізується роль міжнародних спортивних організацій у формуванні здорового способу життя та підвищенні якості життя населення на глобальному рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості становлення, організації нормативно-правового забезпечення та управління в сфері фізичної культури і спорту був предметом вивчення таких науковців, як А. Апаров, Р. Бабій, В. Базенко, С. Балабан, А. Батюк, Г. Бордюгова, С. Вавренюк, М. Василенко, В. Вербицький, І. Гасюк, А. Глашев, Г. Грибан, С. Домбровська, З. Дубінська, М. Дутчак, М. Журба, С. Забара, О. Завальнюк, Л. Заїченко, С. Згура, Л. Захарова, В. Зуєв, М. Козіна, О. Кузьменко, І. Куроченко, І. Наставний, Дж. Нафзігер, А. Палюх, В. Приходько, І. Процик, Л. Романенко, О. Романишин, А. Сердюкова, В. Сокурченко, М. Тіхонова, М. Ткалич, О. Шевчук, Ю. Шкретій, О. Ющик, Л. Явич, Н. Ярова та інші. У сучасній науці одним з найбільш дискусійних питань є доцільність виділення законодавчих норм у певних сферах правового регулювання в окремі комплексні галузі законодавства України. Відсутність у науковців єдиного підходу до методів управління та регулювання сфери, в питанні

доцільності виокремлення спортивного права як самостійної галузі у національній правовій системі зумовлює проведення нових наукових досліджень з цих питань.

Мета статті полягає у розкритті ролі міжнародного регулювання у розвитку фізичної культури та спорту, з особливим акцентом на вплив цих процесів на поліпшення здоров'я та якості життя населення. Стаття також має на меті визначити шляхи інтеграції України в міжнародний спортивний рух і формування рекомендацій для розвитку внутрішньої спортивної політики, яка відповідає міжнародним стандартам.

Виклад основного матеріалу. Світова спільнота на рубежі ХХ–ХХІ століть дійшла до усвідомлення того, що незважаючи на досягнення та відкриття останніх десятиліть у галузі медицини, генетики, екології, біофізики та інших наук, що спрямовані на збереження та зміцнення здоров'я людини, одним з основних факторів здоров'я населення є саме фізична активність, фізичне виховання та освіта, фізична культура та спорт для всіх. Причому вчені дійшли висновку, що 90% факторів здоров'я невіддільні медицині. Серед трьох основних груп цих факторів – спадковості, екології та способу життя – лідирує саме останній. Цим визначається потреба спрямовувати значну частину зусиль держави, суспільства та людини на формування здорового способу життя.

Для України особливу важливість становить проблема середньої тривалості життя, зростання захворюваності серед населення,

зменшення вікової категорії при певних захворюваннях. Статистика свідчить, що за цим показником ми значно відстаємо від країн Європи, США та Японії. Очевидною є необхідність вироблення сталої стратегії розвитку, утвердження у суспільстві концепції фізкультурно-спортивного способу життя, що спрямована на підвищення життєздатності систем та функцій організму людини.

Тим часом лише усвідомлення суспільної необхідності у фізичному вдосконаленні та здоровому способі життя недостатньо. Відтак з урахуванням досвіду розвинених країн, які проголошують вищою цінністю життя та здоров'я людини, необхідно розробляти та розвивати законодавство, що стимулює та забезпечує розвиток фізичної культури та масового спорту, що створює правові умови для гармонійного розвитку особистості, досягнення високого рівня працездатності, формування необхідних знань, рухових навичок, фізичних та морально-вольових якостей, професійно-прикладної підготовки. Це, мабуть, сьогодні один із основних шляхів, який призведе до формування здорового способу життя населення, посилення заходів профілактики багатьох хвороб і, зрештою, – до оздоровлення нації. Це також буде запорукою збільшення здобутків України на світовій арені спорту. Адже, як показує досвід світової спільноти, можливості фізичної культури та спорту є особливо великими у профілактичній діяльності, зміцненні здоров'я, у боротьбі з наркоманією, алкоголізмом, курінням та криміногенною обстановкою саме серед молодого покоління.

Вказане обґрунтовує актуальність досліджень з питань розвитку фізичної культури і спорту та тематики міжнародного регулювання.

Будучи невід'ємною частиною суспільного життя, фізичну культуру і спорт часто називають соціально-економічним феноменом нового тисячоліття, одним із найважливіших елементів створеної людством системи цінностей сучасної нам культури.

Родоначальник сучасного олімпійського руху П. де Кубертен щодо соціокультурного значення спорту висловлював наступне: «Спорт – це засіб, за допомогою якого можна викликати як і найбагатродніші, так і найнижчі пристрасті, який в однаковій мірі може служити і зміцненню миру і підготовці до війни» [1, с. 59].

Історія фізичної культури та спорту налічує тисячоліття. Фізичні вправи та фізичне виховання з'явилися тими головними факторами, які сприяли виживанню людства на зорі його розвитку.

Міжнародний спорт як вагоме соціальне явище виник наприкінці XIX століття. В цей період між окремими державами починають встановлюватися міжнародні контакти у різних сферах, в тому числі у сфері спорту.

Можна погодитись з твердженням, що зі збільшенням міжнародного впливу Олімпійських Ігор на статус держави, його імідж та становище на міжнародній арені виявилися не лише предметом суперництва держав у спортивному плані, а й у ролі одного з важливих тиску на зовнішню політику тієї чи іншої держави.

З кожним роком дедалі більше спортивних заходів та змагань відбуваються як на національному обласному місцевому рівнях, так і на міжнародному рівні. З огляду на вказане міжнародне спортивне співробітництво так само актуальне й активне, як світова економіка, і водночас не може бути поза політикою.

З урахуванням сучасних світових глобалізаційних процесів збереження правової «автономії» становить окремий виклик для кожної держави, враховуючи динаміку розвитку міжнародного спортивного права, а відтак і безпосередній вплив на внутрішньодержавне правове регулювання, державну політику і законодавство, що стосується спортивного та фізичного виховання.

З заснуванням МОК, відновленням Олімпійських Ігор особливого значення набуває міжнародний спортивний рух. Всі ці явища суттєво вплинули на розвиток міжнародного співробітництва у сфері спорту та формування міжнародних норм із питань спорту, які внесли міжнародні спортивні рухи.

Сучасне міжнародне право як загальносвітове надбання перебуває у стані постійної еволюції та прогресивного розвитку. У системі міжнародного права з'являються нові галузі, здійснюється систематизація вже існуючих галузей, постійно розширюється система міжнародних нормативних правових актів.

Міжнародний договір є універсальним джерелом міжнародного права, оскільки його юридична сила впливає із загального міжнародного права, а не з конкретного, спеціального джерела, яким є, наприклад, статут для правосуб'єктності міжнародної організації [2, с. 10].

Україна є стороною багатьох міжнародних спортивних конвенцій, які зобов'язують держави забезпечувати належний рівень фізичної культури та спорту, а також боротися зі зловживаннями в цій галузі, такими як допінг, насильство, корупція у спорті та невиправданою поведінкою на спортивних змаганнях. На

виконання обов'язкових приписів цих конвенцій Україною прийнято відповідні закони.

За чергою вживання форм права звичаї знаходяться після нормативно-правових актів і договорів. Так, у сфері спорту прикладом правового звичаю як підстави виникнення приватноправових відносин є «Правила гри у футбол» (1997 р.), що були прийняті Міжнародною радою футбольних асоціацій (IFAB – International Football Association Board) [3].

Наднаціональний (глобальний) договір у сфері спорту – це передбачений глобальний механізм реалізації прав та обов'язків держав для досягнення зазначених цілей, що супроводжує автономний процес так званого «наднормативного» (тобто наднормативного, наднаціонального) регулювання. Наприклад, Джеймс Нафцигер у роботі «Майбутнє міжнародного спортивного права» розглядає наслідки глобалізації спортивних змагань, що зумовлює майбутнє наднаціонального договору за розширенням спортивного сектору міжнародного права в цілому та сфери впливу інститутів спортивного права, зокрема [4, с. 53–68].

Різні форми та види договорів, включаючи наднаціональні (глобальні), для сфери спорту багато в чому визначають майбутнє розвитку міжнародної спортивної галузі, її пріоритетів та принципів функціонування. При цьому форми та види, найменування документів, звісно, можуть змінюватись, але принципове розуміння необхідності механізму колективної взаємодії залишиться колишньою – договірною.

Таким чином, можна виділити сферу питань для регулювання спортивних правовідносин, де договір буде складовою невід'ємною частиною міжнародної спортивної діяльності, формою встановлення спортивних правовідносин з необхідністю юридичного забезпечення та супроводу. Роль договору полягатиме в узгодженості актів національного, наднаціонального (глобального) права, спортивних федерацій та організацій. Наднаціональний (глобальний) договір у сфері спорту створить сукупність умов для розвитку міжнародного спортивного права, основи якого багато в чому закладаються вже сьогодні, і від того, які пріоритетні принципи ми виберемо та позначимо зараз, залежить майбутнє міжнародного спорту і що ми в ньому побачимо. Міжнародний договір стане способом оформлення принципів. Багато вчених збігаються в думці, що глобалізація спортивних заходів буде мати тенденції до збільшення.

Все частіше останнім часом представники наукової доктрини та практикуючі юристи

оперують терміном міжнародне спортивне право, маючи на увазі під ним комплексне явище, що складається з різних норм регулюючих суспільні відносини у спортивній сфері, що простягаються за межі однієї держави.

В одному з рішень Спортивного арбітражного суду (м. Лозанна) зазначено, що «спортивне право розвивалося і зміцнювалося (об'єднувалося) протягом багатьох років, особливо за допомогою вирішення спорів третейськими судами, в результаті чого сформувався ряд неписаних правових принципів – свого роду «*lex mercatoria*» для спорту, яким повинні підкорятися як національні, так і міжнародні спортивні федерації, незалежно від наявності або відсутності таких принципів в їхніх законодавчих актах і регламентах і незалежно від відповідності цих принципів внутрішньодержавному праву, однак за умови, що такі принципи не суперечать нормам публічного порядку, застосовуваним до даної справи» [5, с. 72–73].

В той же час, специфіка норм *lex sportiva* (м'якого права) полягає в їх різноманітності, що деколи приводить до розпорошеності та відсутності єдиного правового регулювання відносин, а всі корпоративні норми спортивного права (акти спортивних організацій) базуються на єдиних міжнародних засадах, наприклад на нормах Олімпійської хартії, учасницею якої є і Україна, на правових нормах міжнародних спортивних федерацій, нормах Міжнародної конвенції ЮНЕСКО про боротьбу з допінгом у спорті, ратифікованою Україною, та на нормах Всесвітнього антидопінгового кодексу ВАДА. На корпоративному рівні на основі загальних міжнародних засад вже відбувається деталізація норм [6, с. 38]. Отже питання підвищення механізму міжнародно-правового регулювання спортивних відносин залишається актуальним.

Інша специфіка міжнародно-правового регулювання полягає в неоднорідності спортивних правовідносин, яке воно регулює.

Вказане проявляється у тому, що, по-перше, вони виникають як у публічно-правовій, як-то до прикладу у відносинах з формування державою закладу фізкультурно-оздоровчої спрямованості, так і у приватно-правовій сферах, коли учасники правовідносин, наприклад, придбають один в одного розроблену методологію тренувань з певного виду спорту.

По-друге, правовідносини у сфері спортивної діяльності можуть бути обмежені кордонами однієї держави або, навпаки, носити транскордонний чи міжнародний характер. До прикладу транскордонного у спортивних відносинах можна віднести трансфер фут-

болістів. Відповідно до чинного Регламенту Української Прем'єр-Ліги трансфер футболіста – це перехід футболіста з одного клубу до іншого [7, с. 18]. Правове регулювання трансферу здійснюється нормами міжнародного права та вітчизняного законодавства, з пріоритетом міжнародних, оскільки статутом УАФ передбачено повне визнання компетенції та юрисдикції ФІФА та УЄФА [8, с. 11]. На національному рівні правом держави регулюється цілий спектр трудових відносин у спорті, охороні здоров'я, тренувального процесу тощо.

В даний час спостерігається процес активного формування комплексу норм, що регулюють міжнародні відносини в сфері спорту. У науковій літературі відсутня однаковість у питанні про її місце у системі права. Тому, його можна погодитись із думкою науковців про комплексний за своєю суттю напрямок міждержавного співробітництва [9, с. 44].

Міжнародний договір є універсальним джерелом міжнародного права тому, що юридична сила його впливає із загального міжнародного права, а не з конкретного, спеціального джерела, яким є, наприклад, статут для правосуб'єктності міжнародної організації [10, с. 10].

Щодо предмету міжнародно-правового регулювання у спортивній сфері, то тут звернемося до загальної теорії держави і права. Предметом правового регулювання в будь-якій галузі права виступають однорідні суспільні відносини, що складаються в певній сфері життя. Предметом міжнародного регулювання у спортивній сфері є численні міжнародні відносини у спортивній діяльності та пов'язаних з нею областях.

Отже, запропонуємо формулювання визначення предмету міжнародно-правового регулювання в сфері фізичної культури і спорту – це міжнародні відносини, які виникають у сфері фізичної культури і спорту або пов'язані з нею, між суб'єктами публічного та приватного права та підлягають міжнародно-правовому регулюванню шляхом узгодження волі сторін.

При цьому до основних суб'єктів спортивних правовідносин відносяться ті, хто

безпосередньо бере участь в спортивній діяльності: спортсмени, тренерський склад, спортивні клуби, федерації, інші об'єднання, які пов'язані з організацією спортивної діяльності.

Висновки. Доведено важливість міжнародного співрегулювання у цій сфері, оскільки спорт є глобальним явищем, і має велике міжнародне визнання та вплив як на зовнішні процеси поза державою так і на внутрішні процеси у державі. Україна взяла на себе зобов'язання дотримуватися міжнародних норм і стандартів у галузі фізичної культури і спорту, що також впливає на державне регулювання у цій сфері.

Для України орієнтація на європейську модель означає активізацію співпраці влади та суспільства. Доцільним є створення робочого майданчику (платформи) публічно-приватно партнерства суб'єктів управління сфери, громадських об'єднань фізкультурно-спортивної спрямованості, інвесторів, спонсорів (меценатів) та громадськості з забезпеченням прозорості через запровадження системи громадського контролю. Такий майданчик має бути максимально прозорим та інтерактивним, з усіма надбаннями цифровізації, а також з інтегрованою системою можливості надходження стороннього фінансування (фандрайзингу). Співпраця зацікавлених суб'єктів сфери є вкрай важливою, однак на сьогодні у спортивному русі України така взаємодія мінімальна. Утвердження диспозитивності як основного методу регулювання суспільних відносин у сфері фізичної культури і спорту надасть активний поштовх у розвитку сфери. В цьому контексті основна форма участі держави полягає у створенні належних умов для розвитку сфери, нормативно-правовому регулюванні, схваленні суспільних програм, фінансуванні суспільних ініціатив, започаткувань та проєктів. Цьому може сприяти існуюча в Україні розгалужена система публічного адміністрування з виконавчою владою на місцях (регіонах), яка зможе виокремлювати корисні ініціативи та спрямовувати вектор зусиль у вірному напрямку.

Література:

1. Курчаба т. М. Проблеми методологічного аналізу соціології спорту у контексті аналізу спорту як соціального url: феномена <https://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/5784/1/%d0%9a%d1%83%d1%80%d1%87%d0%b0%d0%b1%d0%b0%20%d0%a2.%20%d0%9c.pdf>
2. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду: міжнародний документ, прийняття 26.06.1945р., Організація Об'єднаних Націй. URL: <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/statute-of-the-international-court-of-justice>
3. Правила гри у футбол. URL: <https://uaf.ua/files/%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D0%BB%D0%B0-%D0%B3%D1%80%D0%B8-2023-2024.pdf>

4. Nafziger J. A. R. *Lex Sportiva: What is Sports Law*. R. Shakeman et al. TMC Asser Press. 2012. P. 53–123.
5. Балабан С.М. Публічне адміністрування сферою фізичної культури та спорту. дис. канд. юрид. наук. за спеціальністю 12.00.11. Дніпро. 2017. 207 с.
6. Василенко М.Д. Становлення спортивного права в Україні як галузі юридичної науки в контексті розвитку міжнародного спортивного права. Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. пр. Одеса: Видавничий дім «Гельветика». 2017. Вип. 78. С. 34–40. URL: <http://dSPACE.onua.edu.ua/handle/11300/9052>
7. Регламент Всеукраїнських змагань з футболу серед команд клубів Української Прем'єр-Ліги сезону 2021/22 від 3 червня 2021 р. : затверджено. Загальні збори Учасників Української Прем'єр-Ліги. URL: <https://uaf.ua/files/Регламент%20УПЛ%202021-2022.pdf>
8. Статут Громадської спілки «Українська асоціація футболу» від 16 червня 2017 р.: затверджено / Установчі збори Громадської спілки «Федерація футболу України». URL: <https://uaf.ua/files/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%82%20%D0%A3%D0%90%D0%A4%202020.pdf>, с. 11
9. Камінська В. В. Міжнародно-правовий механізм формування та реалізації публічної політики у сфері фізичної культури і спорту: проблеми та перспективи механізми публічного управління. Вип. 2. Том 33(72). 2022. URL: <https://doi.org/10.32838/tnu-2663-6468/2022.2/07>
10. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду: міжнародний документ, прийнятий 26.06.1945 р., Організація Об'єднаних Націй. URL: <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/statute-of-the-international-court-of-justice>

References:

1. Kurchaba, T. M. (n.d.). Problemy metodolohichnoho analizu sotsiologhii sportu u konteksti analizu sportu yak sotsialnoho yavnyshcha [Problems of methodological analysis of the sociology of sports in the context of analyzing sport as a social phenomenon]. Retrieved from <https://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/5784/1/%d0%9a%d1%83%d1%80%d1%87%d0%b0%d0%b1%d0%b0%20%d0%a2.%20%d0%9c..pdf> [in Ukrainian].
2. United Nations. (1945). Statut Orhanizatsii Ob'iednanykh Natsii i Statut Mizhnarodnoho Sudu [Charter of the United Nations and Statute of the International Court of Justice]. Retrieved from <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/statute-of-the-international-court-of-justice> [in Ukrainian].
3. Ukrainian Football Association. (2023-2024). Pravyla hry u futbol [Football playing rules]. Retrieved from <https://uaf.ua/files/%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D0%BB%D0%B0-%D0%B3%D1%80%D0%B8-2023-2024.pdf> [in Ukrainian].
4. Nafziger, J. A. R. (2012). *Lex Sportiva: What is Sports Law*. In R. Shakeman et al. (Eds.), TMC Asser Press, pp. 53–123.
5. Balaban, S. M. (2017). Publichne administruvannya sferoiu fizychnoi kultury ta sportu [Public administration in the field of physical culture and sports] (Doctoral dissertation, 12.00.11). Dnipro [in Ukrainian].
6. Vasylenko, M. D. (2017). Stanovlennia sportyvnoho prava v Ukraini yak haluzi yurydychnoi nauky v konteksti rozvytku mizhnarodnoho sportyvnoho prava. Aktualni problemy derzhavy i prava: zb. nauk. pr. [Formation of sports law in Ukraine as a branch of legal science in the context of international sports law development]. Odessa: Vydavnychiy dim «Helvetyka», Issue 78, pp. 34–40. Retrieved from <http://dSPACE.onua.edu.ua/handle/11300/9052> [in Ukrainian].
7. Ukrainian Premier League. (2021). Rehlament Vseukrainskykh zmahan z futbolu sered komand klubiv Ukrainskoi Prem'ier-Lihy sezonu 2021/22 vid 3 chervnia 2021 r. [Regulations of the All-Ukrainian football competitions among the clubs of the Ukrainian Premier League for the 2021/22 season from June 3, 2021]. Retrieved from <https://uaf.ua/files/Регламент%20УПЛ%202021-2022.pdf> [in Ukrainian].
8. Football Federation of Ukraine. (2017). Statut Hromadskoi spilky «Ukrainska asotsiatsiia futbolu» vid 16 chervnia 2017 r. [Charter of the Public Union «Ukrainian Association of Football» from June 16, 2017], p. 11. Retrieved from <https://uaf.ua/files/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%82%20%D0%A3%D0%90%D0%A4%202020.pdf> [in Ukrainian].
9. Kaminska V. V. (2022). Mizhnarodno-pravovyi mekhanizm formuvannia ta realizatsii publichnoi polityky u sferi fizychnoi kultury i sportu: problemy ta perspektyvy mekhanizmy publichnoho upravlinnia. Vyp. 2. Tom 33(72). [International legal mechanism for the formation and implementation of public policy in the field of physical culture and sports: problems and prospects of mechanisms of public management. Vol. 2. Volume 33(72)] Retrieved from <https://doi.org/10.32838/tnu-2663-6468/2022.2/07> [in Ukrainian].
10. Statut Orhanizatsii Obiednanykh Natsii i Statut Mizhnarodnoho Sudu: mizhnarodnyi dokument, pryiniattia 26.06.1945 r., Orhanizatsiia Obiednanykh Natsii. [The Charter of the United Nations and the Charter of the International Court of Justice: an international document, adopted on June 26, 1945, United Nations.] Retrieved from <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/statute-of-the-international-court-of-justice> [in Ukrainian].